

DE LA MEMÒRIA D'ÍCAR

Oriol Pi de Cabanyes

El dia que vaig veure el laberint tot sencer algú va calar foc a la biblioteca. Anàvem descalços. D'una banda a l'altra, entre xiprers, ens perseguíem mentre bombardejaven el port. Ens mantejàvem. I quan em va tocar a mi, vaig mirar cap avall i se'm va revelar aquell encara no descobert misteri: el jardí on creixíem —perdedor fet amb compàs tan recte— durant la guerra.

Els bombarders zumzejaven, a tocar de la fortalesa. Descarregaven sense cap mena de sentiment de culpa i ens feien adéu amb les mans. Nosaltres jugàvem al pare carbasser, fèiem enfadar el Muletas, ens disputàvem el pa amb xocolata. Però eren temps d'escassetat i privació. A les nits ens quedàvem a les fosques.

Recordàvem els circs que durant l'estiu havien acampat a l'esplanada. Amb tràilers de moltes rodes, caravanes amb gossos lligats vora la porta. Al capvespre s'illuminava la gran roda. Voltava i voltava entre músiques i tómboles, xiscladissa, l'atzar. L'illusionista Li Ku tocava l'harmonica. La ràdio vociferava, el muetzi, la guerra que ja venia.

Egipte era encara bell i lluminós com deien els llibres. Sota el desert evaporat, ple de rínxols, s'ocultaven els signes... Així ho deia, amb aquella veu trista de l'hora del rom, el ja cansat doctor Schumacker, estràbic i sempre refredat sota un barretet del Tirol que feia riure. Pobre professor!... Com plorava aquell dia que jo vaig veure el laberint tot sencer per primera i última vegada!... S'alçaven, terribles, llunyanes, les flames de la biblioteca que cremava. Els gossos tibaven els cadenats per fugir de casa. Nosaltres, feliços i despreocupats, sentíem les sirenes allí baix i jugàvem i jugàvem a ser grans, a projectar-nos enlaire.

El Muletas, l'estranger que feia de vigilant, ens donava corda. Ens perseguia per dins les senderes del laberint mentre Schumacker tossia. El gitano tenia una cabra ensinistrada que anava donant tombs sobre ella mateixa damunt d'un tamboret. Perquè era cega. El Muletas li tocava la trompeta per animar-la. Però si passava un pailebot, cap al vespre, i tocava la sirena, no hi havia forma humana de fer-la creure. Era una cabra tossuda, de molta experiència, reconsagrada.

Com el mateix Muletas, que abans de perdre la cama s'enfilava als balcons per collir geranis i donar-los a la bèstia. Saltava com els gats: de cinc i de sis metres a terra. Però un dia va caure.

A mi, de bon començament, aquell homenàs fatxenda i breguista, patibulari, que escopia, no em feia cap gràcia. Però amb el temps ell també va arribar a estimar-se aquell dèdal de passadissos que, a hores mortes de la vigilància, ell mateix retallava amb unes tisores fantàstiques. Nosaltres li vam anar agafant confiança. Al pare el tenia engarjolat, però a mi em deixava campar amb el lli a la mà, contravenint ordres.

El pare solia llevar-se a trenc d'alba per veure sortir el sol de dins l'aigua. De bon matí que ja serrava i llimava, enganxava amb cola les peces del seu artefacte. El Muletas es gratava el clatell mirant-se'l des de darrere la reixa: com qui es mira un toro abans de l'espectacle. Per culpa de la cama esguerrada va haver de deixar l'ofici i posar-se de taxi-

dermista, segons contava. El mateix traginava amb un carretonet els caps de la bèstia fins al taller, des de la plaça. «Totes les processons deixen rastre...» —sentenciava. Ens deia que els toros que ja no podia matar el miraven amb els seus grans ulls de vidre mentre els buidaven per dins amb estilets i punyals, navalles. Les ràdios, mentrestant, oonaven els resultats del futbol sota la llum terrosa i trista, macilenta. Era diumenge.

Ja es deia que bombardejarien damunt els molins i les dàrsenes, però no que cremaria la gran biblioteca, ni tampoc que mai de la vida no podríem veure el rei que ens tenia allí presos fins que ens podríem. Ni tampoc que amb el Muletas jugaríem a cuit i amagar, el dia que — com que em van mantejar— vaig veure el laberint tot sencer per primera vegada... Havia relliscat de la bastida i tenia una cama ben esguerrada ranquejava, no ens podia a penes haver, l'enredàvem. Els fills, d'amagat, li excitaven la cabra. Bombardejaven damunt els mercants i els pilots saludaven ja de tornada.

A vegades havíem fet volar l'estel tan amunt com allí, per on eis avions passaven. El pare no volia perdre temps mirant-ho, s'afanyava i s'afanyava. Jo jugava amb els fills del gitano, renegava amb ells, ens mantejàvem. Aquella tarda que jo ja havia vist el jardí tot sencer per primeva vegada, Schumacker se'ns va acostar, apesarat, el cap cot sota el seu barret tirolès amb una ploma: «Em sembla que és arribada l'hora que aprengueu els escacs. Faré de mestre» va oferir. Però érem tendres i vagarosos, inconstants, melindrosos.

«Què vol dir «em sembla?» —vaig voler demanar-li explicacions. «I «arribada l'hora?».. L'hora? Quina hora?...» —va destapar-se el gran dels cuidants, «I mestre?».. Què vol dir, exactament, «mestre», «faré de mestre»? —va replicar-li un altre. En realitat li tornàvem, «exactament», la pilota. El Muletas se'l mirava, el veia tremolar amb commiseració. Els avions deixaven el seu pes mort allí baix i nosaltres també ens acarnissàvem damunt aquell bon home que havia cremat la seva vida per la il·lusió d'una antiga veritat que ell creia allí enterrada. El gran fum s'alçava.

L'arqueòleg bavarès, o potser de Jutlàndia, va aferrar-se a l'ampolla de rom mentre un cop de vent se li enduia la ploma. Vam continuar jugant. I ningú no va voler reconèixer en veu alta que ningú no sabia què cosa era «escacs», ni ganes. «Què vol dir, «exactament», «escacs»?...» Schumacker encomanava inseguretad quan esgrimia aquell «amb tota precisió» que mai no l'abandonava. I ara era ell qui cantava per tapar la xiscladissa de les sirenes, ara que els vaixells, que feien aigües, ens reclamaven. «Què volia dir, «amb tota precisió», aquella estranya paraula?... Escacs!...

Mon pare, Dèdal, serrava i serrava, presoner aquell dia que jo vaig veure el laberint tot sencer per primera vegada. El sol refulgia, blanc com la nina de l'orb, tèrbol, encegador, sense misericòrdia. El gitano taxidermista, el Muletas, s'enorgullia del seu passat de torero i de legionari, del peonatge de la seva cabra:

—«Si tots juguem a escacs —va escapar-se-li de preguntar al buit— qui farà d'àrbitre?...»